

R E C E N Z J E

Anna Szkolak, *Mistrzostwo zawodowe nauczycieli wczesnej edukacji. Istota, treść, uwarunkowania*, Wydawnictwo Attyka, Kraków 2013, 205 s.

Zawód nauczyciela od zawsze postrzegany był jako jeden z najtrudniejszych. Od nauczycieli wymaga się mistrzowskiego wykonywania swoich obowiązków. Nie pozwala się im na popełnianie błędów, żadne ich potknięcie nie pozostanie niezauważone. Dobry nauczyciel musi być więc mistrzem w swym fachu. Jak ten cel osiągnąć? Pomocą w odpowiedzi na to pytanie będą na pewno badania, które pokazują, „jakimi są ci, którzy w opinii innych i środowiska uchodzą za nauczycieli wybitnych, mistrzów, na których patrzą z podziwem inni, a zaczynając swoją przygodę z zawodem — chcą naśladować” (s. 3).

Anna Szkolak podjęła w swej publikacji ważny dla współczesnej edukacji problem kompetencji i profesjonalizmu nauczyciela wczesnej edukacji. Pozycja ta zawiera charakterystykę stanu i zasobu kompetencji nauczycielskich oraz czynników determinujących ich rozwój. Czynniki są ważne z punktu widzenia wymogów praktyki szkolnej, reformy edukacyjnej, a także — potrzeb kształcenia przyszłych nauczycieli oraz organizowanych form doskonalenia.

Publikacja składa się z trzech rozdziałów. Rozdział pierwszy, zatytułowany *Portret mistrza w zawodzie nauczyciela wczesnej edukacji w świetle badań i opracowań naukowych*, Autorka poświęciła mistrzostwu pedagogicznemu. Omawia kompetencje zawodowo-pedagogiczne nauczycieli jako warunek osiągnięcia sukcesu zawodowego oraz mistrzostwa pedagogicznego. W rozdziale tym podejmuje dyskusję, określa i uzasadnia własne stanowisko w tej kwestii.

W drugim rozdziale pracy, pt. *Metodologia badań własnych*, Autorka opisuje cele badań, problematykę badawczą, hipotezy, zmienne i ich wskaźniki. Charakteryzuje wykorzystane metody i techniki badawcze, opisuje i uzasadnia organizację, teren i zakres badań.

Celem badań A. Szkolak było ustalenie zasobu kompetencji zawodowych nauczycieli wczesnej edukacji na poszczególnych etapach ich kariery zawodowej, a także momentu, w którym osiągają oni szczyt swojego profesjonalnego rozwoju, oraz rozpoznanie czynników, które ten rozwój warunkują. Stałe doskonalenie i podnoszenie kwalifikacji, usytuowanie szkoły, w której nauczyciel pracuje, w określonym środowisku lokalnym oraz takie czynniki, jak: wiek, staż

pracy, wykształcenie, osiągnięty stopień awansu zawodowego, warunkują — zdaniem Autorki — rozwój zawodowy nauczycieli.

Główny problem badawczy został sformułowany w postaci pytania: „Jakimi kompetencjami powinien dysponować współczesny nauczyciel wczesnej edukacji i jakie uwarunkowania decydują o jego profesjonalnym rozwoju?” Nauczyciele, dyrektorzy szkół i doradcy metodyczni oceniali osiągnięty stan rozwoju w trójstopniowej skali. Łącznie zebrano materiał empiryczny w postaci 529 ankiet od nauczycieli i 424 od dyrektorów szkół.

Autorka przedstawiła wyniki badań własnych w rozdziale trzecim, pt. *Mistrzostwo zawodowe nauczycieli wczesnej edukacji i jego uwarunkowania w świetle badań własnych*. W tej części publikacji czytelnik znajdzie odpowiedź na pytanie, czy istnieje związek między kompetencjami pedagogicznymi a stopniem awansu zawodowego, oraz opis sylwetki nauczyciela-mistrza w apogeum jego rozwoju zawodowego.

Problematyka poruszana przez Autorkę powinna być ważna dla wszystkich nauczycieli, zarówno tych początkujących — studentów, nauczycieli stażystów, jak i tych, których kariera zawodowa rozpoczęła się wiele lat temu. Ta publikacja będzie inspiracją dla każdego, kto nie bagatelizuje roli nabywania kompetencji zawodowych. Podjęta w niej tematyka jest zawsze aktualna, a przedstawione badania dostarczają nowych informacji.

W toku ubiegania się o kolejne stopnie awansu zawodowego zapominamy często o istocie tego procesu — dążeniu do osiągnięcia mistrzostwa pedagogicznego. Kompetencje nauczycieli klas młodszych uzależnione są od ustawicznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Im wyższe kwalifikacje zdobędziemy w drodze doksztalcania czy doskonalenia, tym lepszy efekt pedagogiczny osiągniemy.

Podsumowując, pragnę przytoczyć fragment opisywanej monografii, w którym Autorka trafnie wyjaśnia motywację podjętych przez siebie badań, które — jej zdaniem — „pomogą uchylić choćby rąbek tajemnicy zawodowego mistrzostwa nauczycieli wczesnej edukacji, a tak uchwycone i opisane, będą mogły stać się wytyczną lub choćby sugestią do starań we własnym pragnieniu zawodowej doskonałości autorki, jak i tych wszystkich, którzy z tej wiedzy zechcą skorzystać”.

Katarzyna Myśliwiec

Monika Krajčovičová, *Tvorivosť detí predškolského a mladšieho školského veku*, Prešovská univerzita v Prešove. Pedagogická fakulta, Prešov 2012, 103 s.

O autorke vysokoškolskej učebnice

PhDr. PaedDr. Monika Krajčovičová, PhD. bola členkou Katedry predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie, Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Odborne sa venuje príprave učiteľov a tvorivému vyučovaniu, v oblasti rozvoja tvorivosti u detí predškolského a mladšieho školského veku. Súčasťou odborného zamerania Dr. Krajčovičovej je tiež oblasť vzdelávania rómskych detí na Slovenku a detí minoritným skupín v zahraničí, so špecifickým zameraním na výchovné a vzdelávacie potreby rómskych detí. Dr. Monika Krajčovičová sa podieľala na národných a medzinárodných projektoch orientovaných smerom k humanizácii vo vzdelávaní, tvorivosti a efektívnosti edukačného procesu a absolvovala niekoľko výskumných pobytov na zahraničných univerzitách: Manchester Metropolitan University, Veľká Británia; University of Pittsburgh, U.S.A. V roku 2011 získala post vedeckého pracovníka (Endeavour Research Fellowship) na Monash University v Melbourne, v Austrálii, s výskumným zameraním na kultúrne špecifiká pôvodných obyvateľov Austrálie (Aborigénov) a tvorivé prístupy v oblasti ich vzdelávania.

O vysokoškolskej učebnici

Vysokoškolská učebnica *Tvorivosť detí predškolského a mladšieho školského veku* je určená pre študentov odboru Predškolská a elementárna pedagogika, ako aj pre tých, ktorí sa podieľajú na výchove a vzdelávaní detí predškolského a mladšieho školského veku. Vysokoškolská učebnica vyšla s podporou grantu MŠVV a Š SR KEGA č. 034PU-4/2011 (*Elementy predprimárnej a primárnej edukácie*) pre Pedagogickú fakultu Prešovskej univerzity v Prešove.

Cieľom vysokoškolskej učebnice je odovzdať základné teoretické informácie v oblasti tvorivosti, flexibilným, invenčným, netradičným a tvorivým riešením rôznych úloh obsiahnutých v učebnici, a perspektívne pripraviť mladých ľudí na tvorivé riešenie nových, neznámych životných situácií. Tiež poskytnúť východiskový pohľad na problematiku tvorivosti, tvorivej osobnosti a schopností, tvorivého myslenia detí a rozvoja tvorivého myslenia detí predškolského a mladšieho školského veku, so zameraním na metódy a metodiku rozvoja tvorivosti, prostriedky rozvoja tvorivosti vo výchovno-vzdelávacom procese, s cieľom poukázať aj na bariéry rozvoja tvorivosti, ich prekonávanie a tvorivé riešenie problému. Problematika rozvoja tvorivej osobnosti detí predškolského

a mladšieho školského veku je zameraná na vzdelávacie oblasti rozvoja tvorivej osobnosti detí, tak po obsahovej, ako aj pojmomologickej stránke, v rámci Štátneho vzdelávacieho programu pre 1. stupeň základnej školy v Slovenskej republike ISCED 1 — primárne vzdelávanie.

Zrejme nie je potrebné osobitne pripomínať, že tvorivosť je súčasťou edukácie, a preto je jej potrebné venovať pozornosť a hľadať možnosti jej frontálnejšieho uplatňovania. Realita je totiž taká, že v školách prevláda tzv. klasické vyučovanie, a tvorivosť nie je tak „pestovaná“ akoby bolo žiaduce.

Autorka rozdelila tému do šiestich logických oblastí-kapitol. Od kľúčových pojmov a ich vymedzenie k rozvoju tvorivosti, prostriedkom zvyšovania tvorivosti až po tvorivosť vo vzdelávacích oblastiach. Obsah textu zodpovedá základným princípom, teóriám kreatológií a predstaveniu základných pojmov, prístupov, informácii a metód rozvíjania tvorivosti potrebných pre tento druh vysokoškolskej učebnice.

Z didaktického pohľadu autorka rozdelila text na základné pojmy, na úlohy súvisiace s témou kapitoly, na kontrolné otázky a tvorivé aktivity.

Okrem úvodu a záveru má publikácia šesť kapitol. Prvé tri kapitoly sú teoretickým pohľadom na problematiku tvorivosti, ostávajúce tri sú orientované na rozvoj tvorivosti v edukačnom procese. Pohľad do obsahu kapitol naznačuje, že autorka si ujasnila zameranie celej publikácie.

Teoretické časti vysokoškolskej učebnice vychádzajú z doteraz publikovaných kníh a štúdií. Autorka v prvej časti vysokoškolskej učebnice *Základné otázky tvorivosti* a v kapitolách: *Tvorivosť*, *Tvorivá osobnosť*, *Prostriedky a metódy rozvoja tvorivosti* v stručnosti opisuje podstatu obsiahnutú v názve kapitol. Napriek spomenutej stručnosti v zásade vystihuje podstatu. Isté kladné hodnotenie si zasluhuje, že do kapitol zaradila aj námety na tvorivú činnosť učiaceho sa z uvedenej publikácie. Všetky kapitoly sú spracované tak, aby poskytli študujúcemu pohľad na predmetnú oblasť. To je na jednej strane dobré, na druhej strane však bude potrebné študujúcich viesť k tomu, aby siahali aj po ďalšej literatúre týkajúcej sa jednotlivých oblastí tvorivosti, pretože uvedená publikácia poskytuje len základné pohľady.

Nasledujúca časť vysokoškolskej učebnice *Tvorivosť v edukačnom procese* obsahuje kapitoly: *Rozvoj tvorivosti v edukačnom procese*, *Tvorivosť dieťaťa, jej diagnostikovanie a prekonávanie bariér*, *Rozvoj tvorivosti žiakov vo vzdelávacích oblastiach ISCED 1*. To čo som uviedla vyššie sa vzťahuje aj na tieto časti vysokoškolskej učebnice. Vybrané oblasti sú spracované v podstate výstižne, miestami dosť stručne. Napríklad pri štúdiu metód učiaci sa nemusí vedieť, čo je Gordonova metóda, Philips 66 a pod. Nepovažujem to za zásadný nedostatok, skôr ako poznámku na zamyslenie sa. V šiestej kapitole sa autorka zamerala na vymenovanie a opis vzdelávacích oblastí ŠVP ISCED 1 vo vzťahu k tvorivosti. Práve v tejto kapitole absentuje časť o vzdelávacích obla-

stiach v ŠVP ISCED 0 — predprimárne vzdelávanie, keďže vysokoškolská učebnica je zameraná aj na predškolský vek.

Záver

Dosahovanie hlavného cieľa výchovy, teda všestranne a harmonicky rozvinutej osobnosti, by malo byť primárne v záujme každého pedagóga. Považujeme za prirodzené, že tí, ktorí chcú pracovať s deťmi, by mali porozumieť tvorivosti a mať schopnosť a zručnosť pomôcť a podporovať deti vyjadriť ich tvorivú prirodzenosť. Jedna z najdôležitejších vecí, v spojitosti s tvorivosťou, je uvedomenie si, že každý človek je istým spôsobom tvorivý. Tvorivosť však nie je vždy ľahké rozpoznať. Autorka vysokoškolskej učebnice sa pokúsila vymedziť pojem tvorivosť v základných teoretických intenciách, spoločne so základnými charakteristikami, vymedzením vlastnosti a charakteristiky tvorivej osobnosti, poukázaním na význam exogénnych a endogénnych determinantov pre rozvoj tvorivosti. Zároveň vymedzila prostriedky rozvoja tvorivosti, základné metódy rozvoja tvorivosti, s upozornením na možné prekážky brániace rozvoju tvorivosti a možnosti ich prekonávania. Svoju pozornosť zamerala tiež na význam rozvoja tvorivosti vo výchovno-vzdelávacom procese a poskytla niekoľko praktických úloh. Veríme, že poskytnuté informácie kladne prispievajú k rozvoju tvorivosti a na základe invenčného, originálneho a tvorivého prístupu prispievajú k samotnému rozvoju tvorivosti detí.

Vysokoškolská učebnica Dr. Moniky Krajčovičovej predstavuje súhrn interpretovaných poznatkov v oblasti rozvoja tvorivosti u detí predškolského a mladšieho školského veku. Autorka vychádza z aktuálnych poznatkov, ktoré prepája z teoretickej do praktickej roviny. Prostredníctvom tvorivých úloh a aktivít môžu pedagogickí zamestnanci rozvíjať v praxi nie len tvorivé myslenie dieťaťa, ale aj svoju vlastnú predstavivosť, ktorá je začiatkom každej tvorby. Vysokoškolská učebnica je určená študentom predškolskej a elementárnej pedagogiky, učiteľom, vychovávateľom a všetkým tým, ktorí chcú v sebe objaviť tvorivosť, aby mohli neskôr objaviť niečo pre iných.

Monika Miňová

